

HET ABC VAN

HET BEROEPSGEHEIM BIJ BESNIJDENIS

AUTEURS

Deze publicatie is opgesteld in het kader van de Gezamenlijke Strategie voor de strijd tegen Vrouwelijke Genitale Verminking (GS-VGV). De GS-VGV is een netwerk van Belgische actoren uit verschillende sectoren die te maken krijgen met VGV, zoals professionals op het gebied van gezondheidszorg, permanente vorming, kinderen, justitie, ondersteuning van aanvragers van internationale bescherming en jeugdwerk, politici en mensen die getroffen zijn door vrouwelijke genitale verminking (VGV).

Deze publicatie heeft niet als doel om alle juridische aspecten van de toepassing van het beroepsgeheim te behandelen. Met deze publicatie willen we professionals die gebonden zijn door het beroepsgeheim meer inzicht bieden in de mogelijke stappen die kunnen worden genomen, zodat ze makkelijker beslissingen kunnen nemen en maatregelen kunnen treffen wanneer ze te maken krijgen met VGV.

Redactiecomité : GAMS BELGIË

Gilles de VILLERS GRAND CHAMPS – Afdelingsprocureur
Fabienne DRUANT – Assistent bij de faculteit Rechten en Criminologie van de ULB

Mensen die hebben bijgedragen aan het proeflezen
- Jente Konings, jurist

Vertaling
- Veronique Doggen

Legal Design : Jurigraphie.com

BIJDRAGEN OVER HET WETTELIJKE KADER

Disclaimer: de inhoud van deze publicatie is uitsluitend de verantwoordelijkheid van GAMS België en mag in geen geval worden beschouwd als een weergave van de standpunten van onze financiers of partners.

Deze publicatie is online beschikbaar in downloadbare en afdrubbare versies.

Cette publication est également disponible en français.

Brussel 2023

VOORWOORD

Kan besnijdenis worden besproken binnen een vertrouwensrelatie die is gebaseerd op wederzijds respect en vertrouwelijkheid ?

Schendt het bekijken van de praktijk van de besnijdenis binnen een gezin de privacy?

Is het melden van een besnijdenis wettelijk verplicht ?

Het doel van deze gids is om richtlijnen te geven voor het beantwoorden van deze veelgestelde vragen over de invloed van het beroepsgeheim op vrouwelijke genitale verminking (VGV). De gids is ontworpen om tegemoet te komen aan de praktische behoeften van professionals en laat zien welke stappen moeten worden ondernomen op basis van de mate van risico of gevaar die gepaard gaat met een besnijdenis.

Het wettelijke kader rond het beroepsgeheim kan moeilijk te begrijpen zijn. Deze gids is dan ook opgesteld om deze juridische concepten te vereenvoudigen en op concrete wijze uit te leggen hoe u kunt voldoen aan de plicht om te beschermen en tegelijkertijd de regels rond het beroepsgeheim respecteert. De regels rond vertrouwelijkheid mogen deze plicht tot preventie en bescherming niet in de weg staan.

Het stilzwijgen rond VGV wordt vaak in stand gehouden door de gemeenschappen waarin VGV voorkomt. Op die manier ontstaat er een taboe dat het voortbestaan van deze praktijken bevordert en slachtoffers er vaak van weerhoudt om hulp te zoeken. Het is dus de verantwoordelijkheid van professionals om dit probleem aan te kaarten om slachtoffers te beschermen.

Deze gids is gebaseerd op de detectometer voor VGV, die oorspronkelijk bedoeld was voor minderjarigen. Deze gids heeft echter ook betrekking op situaties waarbij volwassenen betrokken zijn, in het bijzonder vrouwen die kwetsbaar zijn vanwege bijvoorbeeld zwangerschap, ziekte of huiselijk geweld.

Aan het einde van de publicatie vindt u **praktische tools**, hulpbronnen en nuttige contactgegevens. Aarzel niet de juridische afdeling om advies te vragen over specifieke vragen die u heeft.

Het beroepsgeheim bij besnijdenissen

INLEIDING TOT DE CONCEPTEN.....1

A. HET GESPREK VOORBEREIDEN.....4

B. HET GEVAAR BEOORDELEN MET DE DETECTOMETER...6

C. DE PROCEDURES VOLGENS DREIGINGSNIVEAU.....7

 LAAG RISICO OP BESNIJDENIS.....8

 MOGELIJK OF DREIGEND RISICO.....10

 VERONDERSTELDE OF VASTGESTELDE BESNIJDENIS.....12

PRAKTISCHE TOOLS OM AF TE DRUKKEN.....14

HULPBRONNEN.....18

INLEIDING TOT DE CONCEPTEN

BESNIJDENIS/VROUWELIJKE GENITALE VERMINKING

Vrouwelijke genitale verminking (VGV) omvat " **alle ingrepen inclusief gedeeltelijke of volledige verwijdering van de uitwendige vrouwelijke geslachtsorganen of enig ander letsel aan de vrouwelijke geslachtsorganen die om niet-medische redenen worden uitgevoerd** " (definitie van de WGO 1997).

VGV heeft blijvende lichamelijke en psychologische gevolgen en kan in sommige gevallen tot de dood leiden. De slachtoffers zijn met name minderjarige meisjes, waardoor VGV als kindermishandeling wordt beschouwd. Bovendien is VGV een grond voor het verkrijgen van internationale bescherming.

In België is de praktijk van VGV verboden en strafbaar. Dit is zelfs het geval als de VGV buiten België plaatsvindt, wanneer het slachtoffer minderjarig is en de dader die de VGV faciliteerde, aanmoedigde of uitvoerde zich in België bevindt.

In sommige landen is het risico hoger dan in andere: op basis van de [prevalentiekaart](#) kunt u ze identificeren om u voor te bereiden op het gesprek. Uw plicht om te beschermen tegen de gevaren van besnijdenis kan er in sommige gevallen toe leiden dat u deze informatie wilt of moet doorgeven aan anderen (collega's, gespecialiseerde diensten of gerechtelijke instanties). U moet er echter voor zorgen dat u dit doet in overeenstemming met de regels rond het beroepsgeheim.

HET BEROEPSGEHEIM

HET PRINCIPE: HET GEHEIM BEWAREN

Doordat u gebonden bent door het beroepsgeheim mag u geen informatie vrijgeven die u in het kader van uw werkzaamheden heeft ontvangen. Dit heeft niet alleen betrekking op de geheimen en bekentenissen van de betrokkenen, maar ook op wat u tijdens het gesprek heeft waargenomen of ontdekt.

Het beroepsgeheim moet worden gerespecteerd door iedereen die door zijn of haar beroep of positie kennis heeft van geheimen (vrijwilligers, artsen, psychologen, maatschappelijk werkers, trainers, enz.). Het is bedoeld om de privacy van de betrokkenen en de noodzakelijke vertrouwensrelatie tussen betrokkenen en professionals te beschermen

Hoe kunt u advies inwinnen bij andere professionals ?

- **intern** : regels die specifiek zijn voor uw organisatie kunnen u toestaan om informatie te delen met uw collega's en leidinggevendenden (informeer naar de interne regels van uw organisatie). Vaak bestaan er interne protocollen om met gevaar of mishandeling om te gaan. Er kunnen ook deontologische regels gelden die specifiek zijn voor de sector waarin u werkzaam bent.
- **extern** : u kunt altijd de situaties anonimiseren om advies van partners in te winnen. Bovendien bent u in bepaalde uitzonderlijke gevallen gemachtigd, of zelfs verplicht, om vertrouwelijke informatie door te geven aan externe personen (pagina 2 en 3).

HET GEHEIM DELEN MET EXTERNE PARTNERS

Er moet aan verschillende voorwaarden worden voldaan om informatie te delen met uw netwerk (GAMS België, ...):

✓ U WILT BESCHERMEN TEGEN EEN RISICO OF GEVAAR

Deze gids laat zien welke stappen moeten worden ondernomen op basis van de mate van risico of gevaar die gepaard gaat met een besnijdenis.

✓ U HEEFT TOESTEMMING VERKREGEN - BEHOUDENS UITZONDERINGEN

U moet toestemming vragen aan de persoon (of aan de ouders als de persoon minderjarig is). U legt uit met wie u de informatie wilt delen en met welk doel (beschermen).

De toestemming kan schriftelijk of mondeling worden gegeven.

UITZONDERINGEN, in twee situaties is het verkrijgen van toestemming niet essentieel:

- Als er sprake is van een absolute noodsituatie en de belangen en veiligheid van de persoon op het spel staan.
- Als u het risico loopt uzelf in gevaar te brengen door om toestemming te vragen.

✓ U DEELT DE INFORMATIE MET DE JUISTE PERSONEN EN OP DE JUISTE MANIER

- **MET WIE?** Alleen professionals die gebonden zijn door het beroepsgeheim, hetzelfde doel nastreven en in dezelfde context werken. Bijvoorbeeld: GAMS België.
- **HOE?** U zorgt ervoor dat bij het delen van informatie de regels van mensenrechten, gelijkheid en non-discriminatie worden gerespecteerd (geen stigmatisering enz.)
- **WAT?** Alleen de informatie die essentieel is voor het uitvoeren van de gezamenlijke missie. De rest blijft geheim

GEHEIMHOUDING OPHEFFEN: MELDING MAKEN BIJ DE GERECHTELIJKE AUTORITEITEN

De geheimhouding opheffen betekent dat u informatie die normaal onder de geheimhouding valt, deelt met de gerechtelijke autoriteiten. Het doel van de melding is de persoon beschermen tegen de gevaren van besnijdenis. U maakt melding zodat de autoriteiten de nodige beschermende maatregelen kunnen nemen. Het kan gaan om beschermende maatregelen om vertrek te voorkomen of strafrechtelijke maatregelen (zie COL 6/2017 voor meer informatie).

✓ DE SITUATIE RECHTVAARDIGT HET - 2 MOGELIJKE SITUATIES

▶ ABSOLUTE NOODSITUATIE

Er is geen tijd. Als er niet snel wordt gehandeld, heeft dat gevolgen voor de fysieke integriteit. Het gevaar moet dreigend, ernstig en zeker zijn (detectometerniveau 2 of hoger).

U MOET DE GEHEIMHOUDING OPHEFFEN! U bent verplicht om bijstand te verlenen in naam van de regels inzake het niet verlenen van bijstand aan personen in gevaar. Als u dat niet doet, brengt u zichzelf of uw organisatie in gevaar (schuldigverzuim), tenzij het gevaarlijk is voor u om tussenbeide te komen.

▶ GEEN ALTERNATIEF

Het is het **laatste redmiddel** om te beschermen :

- U heeft zelf geen bescherming kunnen bieden.
- U kunt er niet op vertrouwen dat de volwassene actie onderneemt
- U heeft geen toestemming verkregen om het geheim te delen met partners.

Het gevaar moet voldoende ernstig, actueel, reëel, dreigend en zeker zijn (detectometerniveau 2 of hoger).

U KUNT DE GEHEIMHOUDING OPHEFFEN! In deze noodsituatie is het inschakelen van de autoriteiten uw laatste redmiddel om de persoon te beschermen.

✓ U DEELT DE INFORMATIE MET DE JUISTE PERSONEN EN OP DE JUISTE MANIER

• **MET WIE?** Er zijn verschillende meldingskanalen, vaak met een aanspreekpunt voor VGV: de jeugdbescherming (voor minderjarigen), de politie, de procureur des Konings.

• **WAT?** Alleen de informatie die essentieel is voor het uitvoeren van de gezamenlijke missie. De rest blijft geheim.

HET GESPREK VOORBEREIDEN

DE PREVALENTIE CONTROLEREN

U controleert of het land van oorsprong is opgenomen in de prevalentietabel voor VGV. Als de aangegeven nationale prevalentie (%) laag is, controleert u de prevalentie die specifiek is voor de etnische groep van herkomst (zie [FGM/C Research Initiative](#)).

PREVALENTIE VGV IN % (15-39 JAAR)

Bronnen gebaseerd op DHS en MICS (april 2022) en andere representatieve onderzoeken op nationaal niveau

Benin	9,2	Kameroen	1,4
Burkina Faso	51,6	Kenia	15
Centraal-Afrikaanse Rep.	21,6	Liberia	31,8
Djibouti	93,1	Malediven	12,9
Egypte	87,2	Mali	88,6
Eritrea	83	Mauritanië	66,6
Ethiopië	65,2	Niger	2
Gambia	72,6	Nigeria	15
Ghana	2,4	Oeganda	0,3
Guinee	94,5	Senegal	25,2
Guinee-Bissau	52,1	Sierra Leone	83
Indonesië	51,2	Soedan	86,6
Irak	7,4	Somalië	10
Ivoorkust	36,7	Tanzanië	34,1
Jemen	18,5	Togo	3,1
		Tsjaad	34,1

DE JUISTE HOUDING AANEMEN

U bereidt het gesprek voor als een **dialogoog**. Het is de bedoeling de persoon te waarderen als bondgenoot in de strijd tegen besnijdenis. Het gesprek moet een vertrouwensrelatie tot stand brengen, zodat de betrokkenen zich veilig en vrij voelen om zich uit te spreken.

In sommige culturen is de praktijk heel gewoon. De risicobeoordeling dient ook om ouders te informeren over het gevaar en hen te helpen hun dochter tegen deze praktijk te beschermen.

- Pas uw vragen aan naargelang de omstandigheden, de aard van de feiten of de kwetsbaarheid van de persoon.
- Geef de voorkeur aan **respectvolle en open vragen** (niet stigmatiserend).
- Besteed aandacht aan geruststellende of verontrustende signalen. Gebruik de detectometer voor een objectieve beoordeling van het risico.

Tijdens het gesprek moet u **het wettelijke verbod** op besnijdenis aankaarten, maar met het doel de ouders te laten begrijpen dat het een middel is om hun vermogen hun dochter te beschermen te versterken.

Bereid u voor op **mogelijke terughoudendheid** bij het verzamelen van informatie:

- Sommige ouders denken dat de vraag of gezinsleden besneden moeten worden een privéaangelegenheid is. Familiepraktijken en -overtuigingen spelen een belangrijke rol bij het in stand houden van besnijdenis en moeten in aanmerking worden genomen bij het beoordelen van het risico waaraan het kind kan worden blootgesteld.
- Sommige ouders geloven dat hun eigen wil genoeg is om zich te verzetten tegen besnijdenis. In werkelijkheid onderschatten ze het gewicht van de praktijken en de druk van de gemeenschap, vooral in het geval van reizen naar de familie.
- De situatie kan voor de persoon een loyaliteitsconflict opleveren.
- Ouders kunnen bang zijn dat hun kind bij hen wordt weggehaald. Het uit huis plaatsen van kinderen wordt echter alleen overwogen als er een geschiedenis van misbruik is en geen van de maatregelen tegen besnijdenis zijn genomen, als laatste redmiddel om het kind te beschermen.

Om al deze redenen is het nuttig om mythes rond besnijdenis te ontcrachten en het belang van samenwerking te benadrukken om de persoon die risico loopt te beschermen.

HULP NODIG ?

- U kunt de volgende publicaties raadplegen (HULPBRONNEN) :
  - **'Handleiding: het thema vrouwenbesnijdenis bespreekbaar maken'**
  - **'Vrouwelijke genitale verminking – een aantal mythes onder de loep'**

- U kunt vragen om tussenkomst van een intercultureel bemiddelaar. Gemeenschapswerkers en steunpunten kunnen ook informatie verstrekken over de sociaal-culturele aspecten van besnijdenis in de taal van de betrokken landen. Ze zijn beschikbaar voor open dossiers bij GAMS België.

- U kunt zich verder voorbereiden door van tevoren te praten met gespecialiseerde professionals of mensen die al met dit soort situaties te maken hebben gehad.

Als u overdonderd bent door de **URGENTIE** van de situatie, kunt u contact opnemen met de instanties en verenigingen die vermeld staan in het gedeelte over hulpbronnen, in het bijzonder GAMS, en kunt u uw vraag op een geanonimiseerde manier stellen.

HET GEVAAR BEOORDELEN MET DE DETECTOMETER

Als de besnijdenis wordt toegepast in het land, de etnische groep of (schoon)familie, gebruik ik de volgende informatie om het risico/gevaar van de besnijdenis in te schatten.

NIVEAUS

LAAG RISICO

1

- Geen geplande reis naar het land van herkomst voor de persoon die risico loopt.
- De ouders ondertekenen een verklaring dat er geen besnijdenis wordt uitgevoerd.
- Betrokkenheid van een ouder bij een vereniging tegen besnijdenis (contact hebben is niet voldoende)

MOGELIJK RISICO

2

- Familie of partner die pro besnijdenis is; druk van familie, gemeenschap of sociale druk.
- Verandering in de familie: overlijden van de beschermer, hertrouwen, verkrijgen van de Belgische nationaliteit, mishandeling, enz.

DREIGEND RISICO

3

- Aankondiging van een besnijdenis.
- Aankomende reis voor de persoon die risico loopt.
- Niet terugkeren van een reis.

VERONDERSTELDE BESNIJDENIS

4

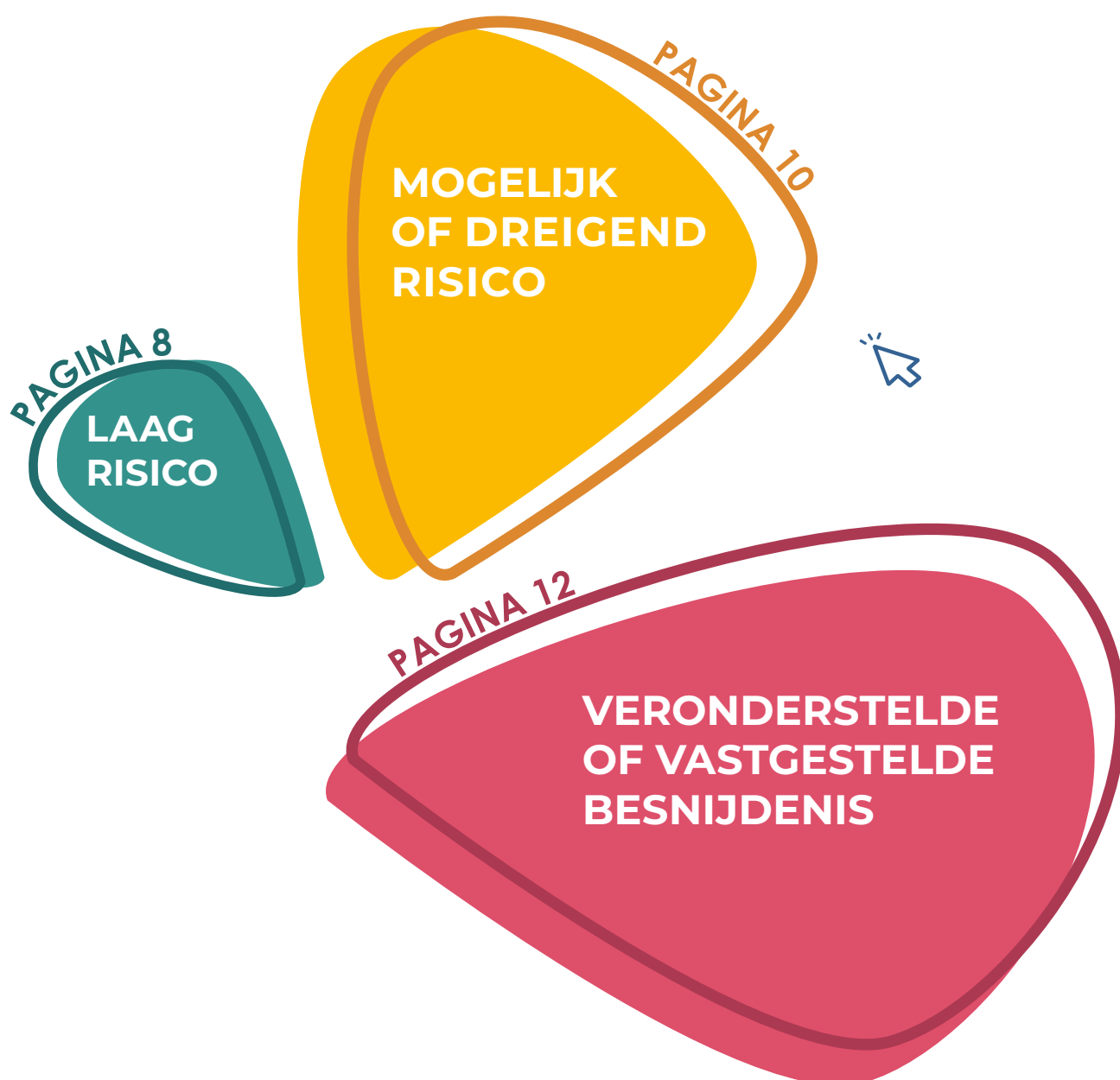
- Bloed, wond of moeite met plassen.
- Pijn, angst om te bewegen.
- Gedragsverandering.

VASTGESTELDE BESNIJDENIS

5

- Medische vaststelling.

DE PROCEDURES VOLGENS DREIGINGSNIVEAU

LAAG RISICO

I. IN GESPREK GAAN

De beschermende persoon (volwassene) is uw bondgenoot. U beoordeelt zijn of haar interne en externe hulpbronnen.

U gaat het gesprek aan en gaat anders te werk naargelang de persoon een volwassene of een minderjarige is.

VOLWASSENE

- **De behoefte beoordelen**
  - medisch
  - psychologisch
  - juridisch
- **Hulpbronnen voorstellen**
- **Bij weigering de beslissing respecteren**

MINDERJARIGE

- **Inlichtingen inwinnen :**
    - Wie heeft het ouderlijk gezag over de minderjarige?
    - Is besnijdenis ooit besproken in de familie?
    - Zijn ze bereid om samen te werken om de minderjarige te beschermen tegen besnijdenis?
- Checklist : informatie vooraf (p.16)
- **Vastleggen en anticiperen:**
    - Nota maken in het sociaal en medisch dossier
    - Verwijzen naar verenigingen zoals GAMS
    - Een verklaring op eer tot niet-besnijdenis laten ondertekenen

Model beschikbaar bij GAMS België

II. HET GEHEIM BEWAREN

U bent gebonden door het beroepsgeheim.

U mag het geheim echter wel delen met uw collega's overeenkomstig de interne regels van uw organisatie.

III. AANDACHT BESTEDEN AAN VERANDERINGEN BINNEN HET GEZIN

U plant vervolgbijeenkomsten op middellange termijn en besteedt aandacht aan veranderingen zoals:

- Geboorte van een dochter
- Verdwijning van de tegenstander van besnijdenis
- Scheiding; hertrouwen
- Huwelijk gepland voor het kind
- Reis voor de persoon naar een risicoland
- Ouders veranderen van mening over besnijdenis
- Komst van een naaste die voorstander is van besnijdenis
- Het meisje of haar ouders met vluchtelingenstatuut verkrijgen de Belgische of een andere Europese nationaliteit. Dit biedt de mogelijkheid om naar het land van herkomst te reizen.

NIVEAUS

2

3

MOGELIJK OF DREIGEND RISICO

I. IN GESPREK GAAN

- Vraag of de familie verbonden is aan de praktijk in België of in het buitenland.
- Informatie inwinnen over hun sociaal-economische hulpbronnen en de mensen die hen ondersteunen (familie, buren, vrienden enz.).
- Informeren over de gevaren.
- Informeren over het wettelijke verbod, de noodzaak om in te grijpen en uw plicht om te beschermen.

II. ZORGEN VOOR BESCHERMING

ALS ER NOG TIJD IS OM IN TE GRIJPEN, VOLGT U DE VOLGENDE PROCEDURE :

? KAN IK ZELF BESCHERMEN? Bijvoorbeeld:

- sensibiliseren/voorbereiden hoe te reageren met ondersteuning van GAMS.
- een gesprek met GAMS voorstellen.
- als een minderjarig meisje op reis gaat, voorstellen een verklaring tot niet-besnijdenis op te stellen vóór en na de reis, en vervolgens een verklaring op eer tot niet-besnijdenis te laten ondertekenen.

NEE

? KAN IK EROP REKENEN DAT DE BESCHERMENDE PERSOON* ACTIE ONDERNEEMT? Bijvoorbeeld:

- Hij/zij kan contact opnemen met een advocaat.
- Hij/zij kan contact opnemen met een dienst dicht bij hun familie (kinderbescherming, ..)
- Hij/zij kan melding maken bij de dienst Jeugdhulp (minderjarigen), de politie of de procureur des Konings.

NEE

Let op tekenen van valse samenwerking (de persoon doet niet wat hij/zij zegt) !

? U VRAAGT TOESTEMMING OM DE INFORMATIE TE DELEN

U richt zich tot de beschermende persoon*. U legt uit met wie en waarom u de informatie wilt delen. Uitzonderingen: toestemming is niet nodig in absolute noodsituaties.

V AKKOORD mondeling of schriftelijk

U deelt het beroepsgeheim met een externe partner die dezelfde missie heeft en die gebonden is door het beroepsgeheim (zoals GAMS België).

 Checklist / U verzamelt de informatie en deelt alleen de informatie die nodig is.

X WEIGERING

U mag melding maken bij de autoriteiten omdat er geen alternatief is. Neem contact op met Jeugdhulp, politie of procureur des Konings

- U anonimiseert de situatie en vraagt om advies.
- U gaat na wat het interne protocol is.
- U informeert de persoon over uw plicht tot opheffing van de geheimhouding en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn (vertrek te verhinderen enz.)

 Checklist / U verzamelt de informatie en deelt alleen de informatie die nodig is.

 Voorbeeldbrief voor melding bij de Procureur des Konings

HET
GEHEIM
BEWAREN

HET
GEHEIM
DELEN

DE
GEHEIM-
HOUDING
OPHEFFEN

BIJ EEN ABSOLUTE NOODSITUATIE:

 Als er geen tijd meer is om in te grijpen, volgt u het door uw organisatie voorziene protocol voor de persoon/minderjarige die in gevaar is. Ter bescherming moet u melding maken bij de autoriteiten (bijstandsplicht).

U blijft verantwoordelijk voor de opvolging en hulp bij het delen van informatie of het opheffen van de geheimhouding. Als het vertrouwen wordt geschonden of als het buiten uw bevoegdheid valt, verwijst u de zaak door naar een andere dienst.

* De beschermende persoon is de betrokken volwassene of de ouders/wettelijke vertegenwoordigers van de minderjarige.

VERONDERSTELDE OF VASTGESTELDE BESNIJDENIS

I. EEN GESCHIKTE OPVOLGING VOOR DE PERSOON ORGANISEREN

Doorverwijzen naar een gespecialiseerde arts ter bevestiging

- Bevestigen van de diagnose en verduidelijken van het soort VGV.
- Verkrijgen van een medisch attest.
- Opzetten van medische en psychologische opvolging.
- Nota maken in het sociaal of medisch dossier.
- Ouders bewust maken van de gevaren van besnijdenis.

Lijst van **artsen**
beschikbaar bij
GAMS België

→ Als er geen besnijdenis wordt vastgesteld, vallen we terug naar niveau 1 van de detectometer.

Doorverwijzen naar een multidisciplinair centrum voor lichamelijke en psychologische zorg.

Contact opnemen met een juridische dienst om de toepassing van de wet tegen besnijdenis te onderzoeken.

! Weigering van passende opvolging? Dan moet u die beslissing respecteren, tenzij er een reëel gevaar bestaat voor de persoon in verband met de weigering van zorg. In geval van gevaar zorgt u voor bescherming (stap 3).

II. NAGAAN OF ANDERE PERSONEN IN HET GEZIN RISICO LOPEN

! Als er andere personen zijn die risico lopen, kan dit worden beschouwd als een dreigend risico op besnijdenis (niveau 3) en moet u zorgen voor bescherming (stap 3).

Richt u op minderjarigen, maar ook op andere kwetsbare leden van het gezin, zoals zwangere personen, personen die geweld hebben ondergaan of die lijden aan ziekten of lichamelijke of geestelijke beperkingen.

III. ZORGEN VOOR BESCHERMING BIJ GEVAAR

- ! In deze situaties is er sprake van **GEVAAR** :
- Weigering van noodzakelijke zorg;
  - Een ander gezinslid dat risico loopt;
  - Risico op herbesnijdenis (omdat besnijdenis onvolledig wordt geacht of door overlijden in de familie, veronderstelde bescherming tegen een ziekte, aanstaand huwelijk of het verbergen van het verlies van maagdelijkheid).

ALS ER NOG TIJD IS OM IN TE GRIJPEN, VOLGT U DE VOLGENDE PROCEDURE :

BIJ EEN ABSOLUTE NOODSITUATIE:

! Als er geen tijd meer is om in te grijpen, volgt u het door uw organisatie voorziene protocol voor de persoon/minderjarige die in gevaar is. Ter bescherming moet u melding maken bij de autoriteiten (bijstandsplicht).

U blijft verantwoordelijk voor de opvolging en hulp bij het delen van informatie of het opheffen van de geheimhouding. Als het vertrouwen wordt geschonden of als het buiten uw bevoegdheid valt, verwijst u de zaak door naar een andere dienst.

* De beschermende persoon is de betrokken volwassene of de ouders/wettelijke vertegenwoordigers van de minderjarige.

PRAKTISCHE TOOLS OM AF TE DRUKKEN

CHECKLIST : MIJN NETWERK.....15

CHECKLIST: INFORMATIEVOORAF.....16

VOORBEELDBRIEF VOOR MELDING BIJ DE PROCUREUR
DES KONINGS.....17

CHECKLIST : MIJN NETWERK

EROVER PRATEN MET UW COLLEGA'S OF TEAMLEADER

- Ongeacht het profiel van de persoon of de mate van gevaar

VOLG DE INTERNE REGELS EN PROTOCOLLEN (bijv. protocol in geval van gevaar/mishandeling).

DELEN MET PARTNERS (EXTERN)

- KWETSBARE MINDERJARIGE OF VOLWASSENE**

- GEVAAR** : niveaus

- TOESTEMMING** hebben van een volwassene om te delen (behalve in een absolute noodsituatie)

VOLG DE REGELS VOOR HET GEHEIM TE DELEN, met name:

- Kies een partner die ook door het beroepsgeheim is gebonden en die ook gericht is op beschermen (GAMS, Kind en Gezin, VK enz.)
- Vul de checklist in voordat u contact opneemt. De overige informatie houdt u geheim.

MELDING MAKEN BIJ DE AUTORITEITEN TER BESCHERMING

- Kwetsbare minderjarige of volwassene**

- Gevaar** : niveaus

- De situatie rechtvaardigt** de nood aan bescherming:

- ▶ **EEN ABSOLUTE NOODSITUATIE** : U **MOET** de geheimhouding opheffen
- ▶ **OF EEN GEBREK AAN ALTERNATIEF** : U **KUNT** de geheimhouding opheffen omdat :
  - x U heeft zelf geen bescherming kunnen bieden.
  - x U kunt er niet op vertrouwen dat de volwassene actie onderneemt.
  - x De persoon heeft niet ingestemd met het delen van het geheim met de partners

VOLG DE REGELS VOOR HET OPHEFFEN VAN HET BEROEPSGEHEIM:

- Vertel de betrokken personen over de opheffing van het beroepsgeheim (tenzij de persoon die moet worden beschermd hierdoor in gevaar komt).
- Vul de checklist (info) in voordat u contact opneemt. De overige informatie houdt u geheim.
- Maak melding bij de dienst Jeugdhulp (indien minderjarig), de politie of de procureur des Konings

 Als niet aan de voorwaarden wordt voldaan, kunt u altijd een anoniem advies vragen, zelfs extern.

CHECKLIST : INFORMATIE VOORAF

ALGEMENE INFORMATIE

Vader

Moeder

Betrokken meisje

Naam, voornaam

Geboorteplaats en -datum

Statuut (Belg, gezinshereniging, vluchteling enz.)

Contactgegevens

GEZINSSITUATIE

- Wie heeft het ouderlijk gezag over het betrokken meisje?
- Zijn er andere personen die informeel gezag hebben over het betrokken meisje?
- Zijn er andere zussen of minderjarige meisjes (nichtjes enz.) in hetzelfde gezin?

PRAKTIJK VAN BESNIJDENIS

- Uit welk land zijn de ouders afkomstig en wat is daar de prevalentie voor besnijdenis?
- Wat is de etnische afkomst? (optioneel)
- Bestaat er een medisch attest van (niet-)besnijdenis voor haar of een gezinslid?
- Is er een jaarlijkse medische controle om de integriteit van het meisje te waarborgen?

CONTEXT

- Is er een reis gepland naar een land waar besnijdenis voorkomt? Naar waar, wanneer en met wie?
- Is er een aankondiging van besnijdenis? Door wie, hoe, waar, wanneer?
- Is er een minderjarige in gevaar? Indien ja: omschrijf.
- Bent u op de hoogte van mishandeling? Indien ja: omschrijf.
- Is er sprake van urgentie? Indien ja: omschrijf.
- Zijn er geruststellende tekenen van medewerking van de ouders (vraag om hulp, verzoek om diensten te ontmoeten, betrokkenheid bij verenigingen tegen besnijdenis enz.)?

STAPPEN

- Heeft het betrokken gezin al contact opgenomen met derden (GAMS enz.)? Wie, wanneer, context?
- Welke stappen heeft u al ondernomen met derden?

VARIA

- Zijn de ouders het ermee eens dat het geheim gedeeld wordt in het belang van hun dochter?

VOORBEELDBRIEF VOOR MELDING BIJ DE PROCUREUR DES KONINGS

De brief aan de procureur des Konings moet het volgende bevatten:

- Het bevoegde parket van het arrondissement waar de persoon in gevaar woont
- De feiten
- De kwetsbaarheid van de persoon die risico loopt op besnijdenis of van andere personen in het gezin
- De noodzaak van eventuele veiligheidsmaatregelen
- De mate van urgentie
- Het niveau voor minderjarigen volgens de detectometer
- De positie van de betrokken personen of van de wettige vertegenwoordigers wat betreft het gevaar;
- De antecedenten
- De stappen die al genomen zijn om besnijdenis of de gevolgen ervan te voorkomen
- Het wettelijk kader:
  - o Verbod op besnijdenis
  - o Uitzondering op het beroepsgeheim
  - o Bij minderjarigen: het belang van het kind
  - o Verwijzing naar de omzendbrief COL 06/2017
- Verwachtingen of soort maatregelen die door de gerechtelijke autoriteiten moeten worden genomen
- De contactpersoon
- Enz

Neem voor een **voorbeeldbrief** contact op met de juridische dienst van GAMS:

INFO@GAMS.BE

Te versturen naar de [Procureur van uw gerechtelijk arrondissement](#)

Indien minderjarig : kopie naar dienst jeugdhulp van uw arrondissement [lijst op hun website](#)

HULPBRONNEN

TEST UW KENNIS

INTERACTIEVE
QUIZ

BIBLIOGRAFIE

- GAMS België 2022, VGV en interactieve prevalentiekaart
- GS-VGV, 2021, Detectometer
- Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2021, Handleiding bij de Meldcode Vrouwelijke Genitale Verminking (voor gezondheidszorg)
- GAMS Belgique, 2019, Maatregelen in het kader van internationale en nationale bescherming tav gendergerelateerd geweld, zie pagina's 24, 25
- Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en van het College van procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eengerelateerd, vrouwelijke genitaal verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen, COL 6/2017
- GS-VGV, 2016, Handleiding goede praktijken VGV
- GS-VGV, 2014, Gesprekshandleiding: vrouwelijke genitale verminking, bespreken met meisjes en/of hun familie

CONTACTEN EN WETTELIJK KADER

! IN EEN NOODSITUATIE : Politie (112) of [parket van uw gerechtelijk arrondissement](#)

Psychosociaal-juridische ondersteuning: GAMS België - www.gams.be - 02 219 43 40

Art. 409 van het Strafwetboek: « Hij die eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder haar toestemming, wordt gestraft met gevangenisstraf van drie jaar tot vijf jaar. De poging wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar. Met dezelfde straf wordt gestraft hij die aanzet tot eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk

geslacht of er, direct of indirect, schriftelijk of mondeling reclame voor maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt. § 2. Indien de verminking uitgevoerd wordt op een minderjarige of met een winst oogmerk, is de straf opsluiting van vijf jaar tot zeven jaar. § 3. Indien de verminking een ongeneeslijk lijkende ziekte of een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid van meer dan vier maanden heeft veroorzaakt, is de straf opsluiting van vijf jaar tot tien jaar. § 4. Wanneer de verminking zonder het oogmerk om te doden, toch de dood ten gevolge heeft, is de straf opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar. § 5. Is de in § 1 bedoelde verminking op een minderjarige of een persoon die uit hoofde van zijn lichaams- of geestestoestand niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien, uitgevoerd door zijn vader, moeder of andere bloedverwanten in de opgaande lijn, of door enige andere persoon die gezag heeft over de minderjarige of de onbekwame, of door een persoon die hen onder zijn bewaring heeft, of door een persoon die occasioneel of gewoonlijk samenwoont met het slachtoffer, dan wordt het minimum van de bij de §§ 1 tot 4 bepaalde straffen verdubbeld in geval van gevangenisstraf en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting. § 6. Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige ».

Art. 422bis van het Strafwetboek: « Met gevangenisstraf van acht dagen tot (een jaar) en met geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen. (...) Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Heeft de verzuimer niet persoonlijk het gevaar vastgesteld waarin de hulpbehoevende verkeerde, dan kan hij niet worden gestraft, indien hij op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was. De straf bedoeld in het eerste lid wordt op twee jaar gebracht indien de persoon die in groot gevaar verkeert, minderjarig is of een persoon is van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was ».

Art. 458 van het Strafwetboek: « Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen ».

Art. 458bis van het Strafwetboek: « Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 371/1 [tot 377, 377quater, 379, 380, 383bis, §§ 1 en 2, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426 en 433quinquies], gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, gebruiken van geweld gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde 'eer', een ziekte dan wel een lichamenlijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen » (Gewijzigd bij de wet van 18/06/2018 betreffende de bestrijding van gewelddaden gepleegd uit naam van cultuur, gewoonte, religie, traditie of zogenaamde 'eer', met inbegrip van genitale verminking).

GEZAMENLIJKE
STRATEGIE
VGV

